

IZ RIZNICA HRVATSKE KNJIGE. PRINOSI ŠIME JURICA FILOZOFSKOJ I KULTURNOPOVIJESNOJ HISTORIOGRAFIJI

LJERKA SCHIFFLER

Institut za filozofiju, Zagreb

UDK 1 Jurić, Š.

930.1

1(091)(497.5)»19«

Izvorni znanstveni članak

Primljen: 3. 2. 2009.

Prihvaćen: 14. 5. 2009.

Sažetak

Uz kratak povijesni osvrt na neke temeljne postavke, nastojanja i rezultate hrvatske historiografije kulturne i filozofske baštine, u članku se analiziraju aspekti opsežnog rada Šime Jurića (Sinj, 18. V. 1915. – Zagreb, 27. X. 2004), bibliografa, bibliotekara i bibliofila, posebice na istraživanju, otkrivanju, popisivanju i tumačenju nepoznate rukopisne i knjižne baštine u brojnim domaćim i stranim privatnim i javnim bibliotekama i bibliotekama crkvenih redova. Prateći povijesni razvoj domaće knjige, hrvatske pismenosti, tiskarstva i knjižarstva, od najstarijeg razdoblja glagolizma i medijevistike do novijih razdoblja, otvarajući mnoga i još otvorena stručno-metodološka pitanja, Jurić svojim opusom i svojim kritičkim napomenama i upozorenjima na djelatnosti ove u osnovi znanstvene discipline zadužuje buduće istraživače širokog znanstvenog profila, povjesničare, filologe, lingviste, kroatologe i kroatiste, povjesničare kulture, filozofije, umjetnosti i crkvene povjesničare. Radom se nastoji utvrditi povijesno mjesto koje Š. Jurić zauzima u hrvatskoj historiografiji 20. stoljeća.

Ključne riječi: hrvatska historiografija, kulturna povijest, filozofija, filologija, glagolizam, medijevistika, latinizam, novovjekovlje, Š. Jurić

Biobibliografska djelatnost, izrada tekućih, retrospektivnih, općih, tematskih, stručnih, nacionalnih i internacionalnih, specijalnih, selektivnih i drugih bibliografija, arhivistika, katalogizacija i niz drugih pomoćnih povijesnih disciplina (paleografije, komparativistike, filologije, enciklope-

distike, leksikografije, repertorija, epigrafike), popisivanje zbirki, arhiva, fundusa knjižnica, njihova znanstveno-stručna egzaktna analiza, kritička raščlamba, obrada vrela i izvora, složen je metodološki instrumentarij kulturnih povjesničara i historiografa raznih područja proučavanja, pa tako i povjesničara filozofije. Popisivati, zaštititi i sačuvati knjižno blago jedan je od temeljnih faktora sigurnog oslona istraživanja i proučavanja, utemeljenih sudova i jedna od pionirskih zadaća čime je moguće znatno smanjiti opasnost od eventualnih krivih zaključaka i uvećati izgleda za objektivnu i točnu interpretaciju.

Tomu u prilog govori i potreba za potpunim pregledima već utvrđenih činjenica, ali i za njihovom dopunom. S gledišta povijesti filozofije kao i kulturne i duhovne povijesne baštine izuzetno je velika i dalekosežna, upravo nezamisliva potreba za spomenutom djelatnošću – pomagalom. Registriranje radova, djela, tiskovina i rukopisa, njihovi popisi, datiranje, atribuiranje osnova je daljih znanstveno-stručnih prosudbi, »ogledala« kulturne i učevne razine određenih duhovnopovijesnih razdoblja i njihova značenja u obzoru razvoja hrvatske kulture, ali i u obzoru šireg europskog prostora. Specijalizirani abecedni popisi imena zaslužnih pojedinaca, njihovih djela, institucija, mjesta i središta, obrazovnih, javnih i privatnih, samostanskih čuvališta knjižnog blaga, otkrivanja starije trezorske građe, sudbine putova knjige, ishodište je znanstvenih istraživanja, smjernica i orijentir specijaliziranih multidisciplinarnih, poliaspektnih disciplina – filologije, književne i znanstvene povijesti, filozofije, pravne, društvene, političke i crkvene povijesti, upravo kao osnove polaganja njihovih temelja i otkrivanja dubokih njihovih korijena. Na kraju, u ovdje dominantnom kontekstu argumenata za utvrđivanje identiteta i afirmacije hrvatske kulture, njene specifičnosti, zasluge i višestoljetna prisustva, povezanosti i utjecaja u europskom obzoru – od hrvatske glagoljske baštine, medijevistike, humanističko-renesansnog razdoblja i nadalje. Povijest koja bilježi stoljeća putova starije i novije hrvatske knjige, njene tokove i rekognosciranja latinskih i hrvatskih djela, otvara svoje dionice od najstarijih razdoblja hrvatske inkunabulistike do novijih razdoblja, još neproučenih i necjelovito vrednovanih djela, zbirki ostavština i dr.

U temelje spomenutih historiografskih istraživanja među mnogima valja istaknuti rezultate domaćih pisaca, svećenika, kulturnih i književnih povjesničara starijih i mladih naraštaja bibliofila, arhivista, bibliotekara, antikvara, pojedinaca sakupljača rijetkih knjiga i rukopisa, sve od Ambrozija Gučetića / Gozze, Marka Marulića, Dmine Papalića, preko Ivana Kukuljevi-

ća, sabirača inkunabula i osnivača hrvatske bibliografije,¹ poticatelja istraživanja i organiziranja znanstvenog rada na starijim izvorima hrvatske povijesti, Franje Račkoga koji je položio temelje moderne hrvatske medijevistike, Vatroslava Lopašića zaslužnog za istraživanje arhivskih izvora (Beč, Graz) i izdavanje hrvatske novovjekovne građe te Inocencija Čulića, bibliografa i skupljača knjiga, rukopisa i velike građe. Ovdje valja istaknuti arhivsku djelatnost starijih naraštaja istraživača i obrađivača zbirki biobibliografske građe i njihovih izvora, glagoljskih i latiničkih inkunabula (Emilije Laszowski, Jure Božitković, Euzebije Fermendžin, Karlo Horvat, Kosta Vojnović,² Val-tazar (Baltazar) Bogišić,³ Velimir Deželić,⁴ Krsto Stošić,⁵ Mirko Breyer,⁶ Ivan Esih, Josip Badalić, sve do rezultata novijih naraštaja.

O inkunabulama kao hrvatskoj kulturnoj baštini, donoseći sliku o broju i kakvoći tiskovina 15. stoljeća, o njihovom značenju i kulturnopovijesnoj ulozi, piše Josip Badalić,⁷ navodeći brojna djela i radove inozemnih autora, ali ističući i potrebu za takvim radom u nas. Navodi on slavna imena domaće humanističke kulture, Jurja Dragišića / Georgius Benignus de Salvatis, Dragutina Pucića / Carolus Puteus, Jakova Bunića / Jacobus de Bona, i druga, »zaboravljenih humanista« među kojima će oni sretniji naći strane izdavače svojih djela (Firenza, Rim, Venecija i dr.). Tiskana izdanja pripisuje on »djelima šačice naših humanista latinista«.⁸ Kritički oštrije primjedbe i pri-jekore upućuje on zagrebačkoj biskupiji, ističući tužni položaj naše knjige, iz kojeg »iskače svijetao podvig naših senjskih glagoljaša, kanonika Blaža Baromića, Silvestra Bedričića i Gašpara Turčića, koji godine 1494. udaraju temelje prvoj tiskari na hrvatskom narodnom području, u starodrevnom gra-

¹ I. Kukuljević, *Tiskari jugoslavenski*, »Arkiv za pověstnicu jugoslavensku«, I, Zagreb, 1851, str. 124–126.

² K. Vojnović, *Bibliografski pabirci iz dubrovačkih arhiva*, »Starine«, knj. 28, 1896, str. 39–45.

³ V. Bogišić, *Zbirka slovjenkih inkunabula*, Dubrovnik, 1898.

⁴ V. Deželić, *Inkunabule (prvotisci) zagrebačke Sveučilišne biblioteke*, Zagreb 1902.

⁵ K. Stošić, *Inkunabule samostana Sv. Frane u Šibeniku*, »Croatia sacra«, Arkiv za crkvenu poviest Hrvata, sv. 7, Zagreb, 1934, str. 79–98.

⁶ »Südslawische Rara und Rarissima. Eine emfindsame bibliophile Exkursion«, Wien, Leipzig, Zurich, 1937; I. Esih, *O starim i rijetkim jugoslavenskim knjigama. Posthumni bibliografsko-bibliofilski prikaz Mirka Breyera*, »Narodni list«, 8, 1952, 2260, str. 3; T. Jakić, *O Mirku Breyeru. Osnovi biografije i bibliografije njegovih radova*, »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, 19, 1973, str. 7–21.

⁷ Josip Badalić, *Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 1952.

⁸ J. Badalić, op. cit., str. 3.

du Senju, i izdaju prvu hrvatsku knjigu tiskanu u našoj zemlji, – glagoljski »Misal«.«⁹ Badalić navodi i knjižnice crkvenog karaktera, franjevac trećoredaca (Glavotok-Zagreb; knjižnice franjevaca: Trsat u Rijeci; Zadar; Korčulanska Badija), Zagrebačku sveučilišnu knjižnicu, domaće naučne biblioteke (Pula, Rijeka, Zadar, Dubrovnik, Cavtat) i dr., čuvatelja »rijetkih ostataka naših kulturnih vrednota«. ¹⁰ Opisujući strukturu naših zbirki inkunabula ističe Badalić područje filozofije, religijsko-filozofijsku i teologijsku literaturu, pisce i njihovu zastupljenost, ¹¹ analizirajući tiskarsko podrijetlo inkunabula, naše tiskare, posebice pionira hrvatskog tiskarstva, senjsku i cetinjsku tiskaru u 15. st. i njihov znameniti kulturni pothvat. Upozoravajući na upropaštenost mnogih dragocjenih spomenika kulturnih napora naših glagoljaša, otuđivanje i defektnost, na osnovi svog uvida upućuje na niz posebnih značajki hrvatske kulturne prošlosti, stvaralačko učešće naših ljudi, kulturno-znanstveni potencijal i prednosti jedne male kulturne sredine u usporedbi s najvećim stranim zbirkama. Badalić za to podastire dokumentirane i zanimljive, čak i bizarne primjere (npr. dragocjeni sačuvani primjerci stranih pisaca u Dubrovniku, gradu izuzetno visoke obrazovne i kulturne razine).¹²

Završavajući svoju uvodnu studiju – uvod u »Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj« iza koje slijedi opsežan njihov katalog, Josip Badalić sumira svoj odnos spram spomeničke baštine, njenog značenja i uloge, ali i više od toga, on ukazuje na zadatke koji predstoje budućim naraštajima istraživača:

»Jest, tragajući dalje tim putem, to jest otkrivanjem i utvrđivanjem dodira, odraza i utjecaja toga kulturnoga potencijala XV. stoljeća izgrađivanog u našoj i za našu sredinu u toku proteklih stoljeća, moći ćemo tek na temelju konačnih rezultata tih istraživanja do kraja upoznati i utvrditi stvaran, pa i pozitivan, odnos naše kulture naprama toj kulturnoj baštini našoj. A u toj će konačnoj ocjeni biti sadržana i njezina definitivna cijena i vrijednost za našu narodnu kulturu.«¹³

Nastojeći na izvršavanju tih zadataka rade mnogi skupljači, popisivači i istraživači starije hrvatske povijesti, primjerice pisci, povjesničari, svećenici starijeg naraštaja, proučavatelji srednjovjekovlja i humanistike, »djelatnosti humanizma – sakupljanja i iznošenja u javnost djela starih antičkih

⁹ Ib., str. 4.

¹⁰ Ib., str. 5.

¹¹ Ib., str. 7–10, 30.

¹² Ib., str. 33.

¹³ Ib., str. 33.

i srednjovjekovnih pisaca»,¹⁴ kao što su primjerice bili Marko Marulić i Ivan Dubrovčanin / Stojković, svojom zbirkom grčkih tekstova kojom su se služili Reuchlin, Erazmo, i neki drugi (danas u Dominikanskom samostanu u Baselu) predšasnik Frane Petrića (sakupljača zbirke od 75 grčkih kodeksa 378 djela od 183 pisca, danas čuvanih u Escorialu). Nadalje su to prvi domaći bibliografi: Ambrozije Gučetić / Gozze, Serafin Crijević / Cerva, Ignjat Đurđević, Sebastijan Slade-Dolci, Francesco Maria Appendini, pa pisci, književnici, povjesničari, arhivisti, leksikografi, historiografi, nositelji fundamentalnih istraživanja. Postoje pritom različite, pa i međusobno protivne ocjene, prosudbe i stajališta, posebice kvalifikativa, odrednica, značenja i uloge najstarije hrvatske pismenosti, književnosti i kulture, kako ona pozitivna, afirmativna, tako i negativna kao i zastarjela pa i pogrešna u nekim slučajevima. Imenima Vatroslava Jagića, Mihovila Kombola, Slavka Ježića, Rudolfa Maixnera, Stjepana Ivšića, Milana Rešetara, Franje Fanceva (koji se protivi svakom stajalištu glagoljske isključivosti, zalažući se za koncepciju homogenosti hrvatskog srednjovjekovlja, što će prihvatiti neki od kasnijeg naraštaja istraživača), Tome Matića, Vinka Premude, Karla Horvata, Josipa Hamma, Vjekoslava Štefanića, Valentina Putanca, Serafina Hrkaća, Hrvatina Gabrijela Jurišića, ne iscrpljuje se širok i kontinuirani raspon interesa, posebice sklonosti proučavanju hrvatske kulturne baštine, postanka i razvoja hrvatske pismenosti, tiskarstva i bibliotekarstva, filološkim istraživanjima i tekstološkim proučavanjima hrvatske knjige od razdoblja medijevistike. U svoj kompleksnosti pitanja i teškoća, te različitosti kritičko-metodološkog pristupa, samog razumijevanja i poimanja izvora i korijena, posebitosti naše humanističko-latinističke, renesansne i postrenesansne tradicije uvećavaju se pa i revidiraju znanja i spoznaje o povijesnom razvoju u sinkronom i dijakronom, domaćem i europskom obzoru. Svojim radovima između ostalog i iz povijesne bibliografije, analizama i rezultatima proučavanja, evidentiranja i popisivanja najstarijih rukopisa hrvatske glagoljske baštine, domaći historiografi velikom svojom ljubavlju i radnom energijom šire obzore, od onih filoloških, lingvističkih, štoviše i muzikoloških i umjetničkih, estetičkih, filozofskih i dr., ili drugim riječima čovjekova životnog obzora u cjelini, njegove identifikacije kroz tradiciju i novodolazeće vrijeme.¹⁵ Svi su

¹⁴ Š. Jurić, »Dva značajna strana kataloga«, u njegovoj knjizi *Iz Muzeja hrvatske knjige. Izbor književnih i kulturno-povijesnih rasprava, bibliografskih i bibliotekarskih članaka i prikaza knjiga*, Zagreb, 2000, str. 270.

¹⁵ Na neke od njih upozorava primjerice Marija Pantelić u svojim radovima i raspravama, ističući karakteristike naših kodeksa.

oni međutim jedinstveni i složni u temeljnom stajalištu o glagolizmu kao osobitoj nacionalnokulturnoj pojavi i njezinu značenju kao faktora razvoja našega kulturnog života. Proučavanjem sudbine tiskarstva i sudbine knjižnica po domaćim i stranim arhivima, posebice bogatih samostanskih zbirki crkvenih redova, oni su ugrađeni u temelje novije moderne književnopo- vijesne i kulturne historiografije. O tomu govori plodan, zapažen i priznat opus niza autora od kojih valja neke spomenuti u ovom kratkom i pomalo okašnjelom tekstu posvećenom Šimi Juriću.¹⁶ Odnosi se to na nove pristupe tradiciji, na nove poglede i nova čitanja, tumačenja i vrednovanja knjižnog blaga, na novo poimanje same povijesti, njene naravi i biti, na dinamički odnos spram prošlosti i suvremenosti. U njima se očituju primjerice herme- neutička pitanja, problematika periodizacije najstarije hrvatske pismenosti i kulture, s obzirom na nova istraživanja i otkrića stare rukopisne baštine i dosad nepoznatih izdanja djela, na analize i usporedbe koje uvelike mije- njaju dosadašnje spoznaje, često pogrešne slike, na rezultate i ocjene naše historiografije i pred istraživače postavljaju nova pitanja i zadatke.

O tomu kazuje Radoslav Katičić već 1969. g. u svojim filozofski intoni- ranim promišljanjima o pojmu vremena i povijesti kao znanstvenoj discipli- ni, o povijesnoj svijesti, te o historiografiji kao duhovnoj djelatnosti, prema tome i karakteru i smislu povijesne predaje (kao procesa), sa sviješću o tomu kako »se odgovori na pitanja ne iscrpljuju, ... može se samo odgovarati ali nikada odgovoriti tako da se više ne bi postavljala«.¹⁷

* * *

Rezultati i zasluge novijih istraživalačkih napora višegodišnjih prouča- vatelja i vrsnih znalaca te najstarije hrvatske tradicije koja mijenjaju tu do- sadašnju sliku, ali ujedno nastavljaju na ranije spoznaje, iskustva i pozitivna dostignuća, valja pripisati pojedincima već priznatim domaćoj, ali i stranoj znanstvenoj javnosti.

¹⁶ Ovaj rad je naime memorijalnog karaktera, a nastoji ukazati na Jurićevo bavljenje i prinos hrvatskoj filozofskoj baštini te naglasiti još jednu dimenziju, njegovu osobnu prija- teljsku i znanstvenu suradnju s članovima Instituta za filozofiju, od njegovih početaka, prije svega s prof. dr. Vladimirom Filipovićem, njegovim prvim voditeljem (između ostalog i s autoricom ovih redaka).

¹⁷ R. Katičić, *Što nam znači povijest (Nestručna razmišljanja)*, PSHK, knj. 161, 1984, str. 407.

Da spomenemo samo neke od mnogih koji su svojim prinosima ne samo obogatili povijest domaće knjige nego i pridonijeli oživljavanju njene tradicije.

Značajan je opus povjesničara, jezikoslovca, bibliografa i arhivista Branka Fučića, povjesničara umjetnosti, kulturnog povjesničara i istraživača hrvatske glagoljsko-epigrafske baštine koji je ostavio velevrijedan prinos inventarizaciji hrvatskih kulturnih i umjetničkih spomenika gradova i otoka, zapisa, Istre, Primorja, sjeverne i srednje Dalmacije i dr., korisnih ne samo za uzak stručni krug znanstvenika.¹⁸

Nadalje su to brojni radovi Eduarda Hercigonje. Rezultat njegova dugogodišnjeg bavljenja hrvatskom srednjovjekovnom glagoljskom knjigom opsežan je njegov uvid u spomenutu tematiku iskona hrvatske knjige koji opsežno, znanstveno i stručno, akribičko-kritički referira o stanju hrvatske historiografije o srednjovjekovlju. Idući tragovima glagoljaških pisaca ukazuje on na visok razvoj intelektualističke elite, otvarajući bitno nov pristup kompleksu glagolizma.¹⁹

Radoslav Katičić svojim osebujnim znanstvenoistraživačkim erosom i poznavanjem sveobuhvatne povijesno-kulturološke problematike podastire detaljan uvid u sintetičku, višeslojnu povijest ranijih razdoblja. Svjestan činjenice nedostatnih vrela kao pouzdanog oslonca za sintezu, analizira on bogate dionice povijesti ranosrednjovjekovne hrvatske pismenosti, književnosti i književnog jezika, njena ishodišta i temelje, za što su pretpostavka i potreba upravo multidisciplinarne znanosti, filologija, povijest, arheologija, kulturna povijest, povijest umjetnosti. To više je to potrebno kad je riječ o »starinoznanstvu« (R. K.), razdoblju latinske medijevistike i njenom značenju za predrenesansni humanizam, renesansu i barok koje Katičić smatra temeljem novog stoljeća. U fenomenu hrvatskog srednjovjekovlja R. Katičić vidi »duhovnu vlastitost hrvatskog naroda«, dokumentirajući to putovima hrvatske knjige, pismene kulture i njihove povijesne dinamike.²⁰

Djela i studije Žarka Muljačića, romanista i filologa, proučavatelja i vrsnog poznavatelja hrvatske kulturne prošlosti, analitika arhivalija (50-ih

---

¹⁸ B. Fučić, *Glagoljska epigrafika*, Zagreb, 1982; isti, *Glagoljski natpisi*, Zagreb, 1982; v. »Ljetopis JAZU« 79, 1979, str. 516–519.

¹⁹ E. Hercigonja, *Nad iskonom hrvatske knjige. Rasprave o hrvatskoglagoljskom srednjovjekovlju*, Zagreb, 1983.

²⁰ R. Katičić, *Litterarum studia. Književna izobrazba ranoga hrvatskog srednjovjekovlja*, Zagreb, 1998.

godina bio je arhivist Državnog arhiva u Dubrovniku), donose značajne dopune i ispravke dosadašnje historiografije i predstavljaju doprinos društvenim i humanističkim znanostima. Njegova istraživanja sežu kako u najranija tako i kasnija povijesna razdoblja domaće kulturne povijesti. Posebice je to tematika knjige (uvoza, izvoza, korisnika, tržišta, poslovanja i drugih pojedinosti), autorstva, tiskarstva, prvotiska, izdavaštva, književnosti, znanosti, medicine, filozofije, političko-pravnih i drugih područja koja se umnogomu odnose na povijest raguzeistike. Ukazuju na to njegove analize domaćih i stranih arhivalija, službenih knjiga i isprava te rukopisne građe. U tom se primjerice izdvaja njegovo višegodišnje bavljenje pojedinim aspektima djela Benedikta Kotruljića (prvotiska njegova djela o trgovini i sačuvanih njegovih prijepisa, firentinskih i malteškog, o čemu još nedostaju konačne spoznaje), Tome Basiljevića, dubrovačkog prirodoslovca, fizičara i kemičara iz razdoblja prosvjetiteljstva (čije pismo-esej »Bilješke o malim gradovima i državama« Muljačić po prvi put objavljuje), ili filološkom i tiskarskom djelatnošću Frane Petrića (izdavanje sabranih djela G. Camilla Delminija), bavljenje pojavama i događajima.²¹

Vicko Kapitanović popisivač je i obrađivač velike rijetko dostupne i nepoznate građe, čiji radovi predstavljaju značajan doprinos hrvatskoj kulturnoj povijesti, budući da pokrivaju široko područje autorove specijalizacije, arhivistike, paleografije, diplomatike, arheologije. Posebice se to odnosi na njegovo višegodišnje istraživanje samostanskih knjižnih fondova franjevačkog reda, katalogiziranje rukopisne i knjižne baštine, njihovih izvora od razdoblja ranokršćanske pismenosti i civilizacije, utvrđivanja inkunabula, kodikološke analize tekstova pisanih staroslavenskom glagoljicom, ćirilicom i bosančicom, te na autorove studije i članke o književnoj, kulturnoj i tiskarskoj djelatnosti, filozofiji i teologiji, filologiji i sl., sastavnog dijela europske kulture.²²

²¹ Ž. Muljačić, *Iz dubrovačke prošlosti*, Zagreb, 2006.

²² V. Kapitanović, *Latinski filozofski rukopisi u franjevačkoj knjižnici u Makarskoj* (građa), »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 35–36, 1992, str. 201–245; isti, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj*, Makarska, 1993; isti, *Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1669. – 1825.)*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 39–40, 1994, str. 157–199; isti, *Filozofsko učilište i rukopisi u franjevačkom samostanu Gospe od zdravlja u Splitu, 1748–1826* (građa), ib., 53–54, 2001, str. 287–320; isti, *Franjevačko pokrajinsko učilište i rukopisi u Sinju do austrijske reforme školstva*, ib., 65–66, 2007, str. 89–124; v. rad autorice ovog članka: *Doprinosi Vicka Kapitanovića hrvatskoj kulturnoj povijesti*, »Filozofska istraživanja«, sv. 3, 2007, str. 699–702.

Baveći se poviješću knjige kao temeljem i odslikom ljudske materijalne i duhovne kulture od davnih civilizacija Istoka do novije povijesti Zapada i »papirnate civilizacije« 20. stoljeća Aleksandar Stipčević u svojoj monumentalnoj povijesti knjige prati razvoj pisma, knjige i knjižarstva. On prezentira i analizira fenomen knjige, njene proizvodnje, vrste i oblike, tisak i tehnike i knjižnica. Usporedo s ekonomskim, kulturnim i tehničkim razvojem čovječanstva, prati on povijest i sudbinu knjige, progone i cenzure, obrazlaže bibliotekarsku teoriju i u cjelini fenomen knjige vrednuje kao književnu i znanstvenu baštinu.

Brojni radovi o starijoj hrvatskoj književnosti i kulturi književnog povjesničara, bibliofila i kolekcionara rijetkih izdanja Josipa Bratulića prate put i sudbinu knjige, istražujući i utvrđujući bogata izvorišta hrvatske pismenosti. Njegove tekstološke analize bogate srednjovjekovne književnosti i umjetnosti, posebice povijesti istarskog glagolizma, pridonose ocjeni i njegovih zasluga za sveukupnu kulturnu djelatnost u Hrvata. Rad na faksimilima i kritičkim izdanjima pravnih spomenika (Istarski razvod, Vinodolski zakon, prva hrvatska glagoljska početnica iz 1527. i dr.), važni su također i za proučavanja hrvatske ekonomske, pravne i političke povijesti.

Djelatnost novije bogate historiografske raznolikosti nastavlja na ranije prinose bogateći je novim uvidima u domaće veliko kulturno blago pohranjeno među ostalim i u domaćim i stranim knjižnicama sveučilišta i samostana (Eduard Hercigonja, Serafin Hrkać, Hrvatin Gabrijel Jurišić, Franjo Šanjek, Zlatko Posavac i mnogi drugi).

Hrvatska filozofsko-estetička historiografija marnim istraživanjima i proučavanjima korpusa teza Zlatka Posavca od razdoblja srednjovjekovlja, glagoljskih rukopisa, renesanse i moderne estetike urodila je novim spoznajama i rezultatima, registriranjem, studijem i prosudbama značajnih faktografskih i teorijskospekulativnih podataka i dosad zanemarenih, odnosno neuočenih i neistraženih momenata, ključnih za razumijevanje povijesti. Autorov historiografsko-bibliografski prikaz obimne nepoznate građe filozofskih rukopisa 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije, građe na čijim je istraživanjima marno sustavno godinama radio, nastavljaajući i produbljujući tematiku istraživanja Veljka Gortana, Franje Emanuela Hoška, Serafina Hrkaća, Ante Sekulića i drugih, bit će od koristi i budućim istraživačima hrvatske kulturne, crkvene i filozofijske povijesti. Nastojeći dati meritoran sud o ovom kompleksu, naglašava Posavac pretpostavke samog pristupa jednom tako ozbiljnom i potrebnom poslu, i njegove predradnje – široko filozofsko, ali i opće obrazovanje, senzibilitet za raznolikost du-

hovne kulture, posjedovanje pomoćnih znanja.²³ Rezultat je to, valja reći, što ističe i sam autor, njegovih namjera, »ne samo zanimanje i ljubav nego i briga spram sudbine visokih oblika hrvatske slavonske kulture« (s kojom je i zavičajno vezan), njena doživljavanja i razumijevanja.²⁴

* * *

Plodna je suradnja Š. Jurića i Vatroslava Frkina, istraživača franjevačkog knjižnog bloka i rijetkosti u arhivima i knjižnicama Hrvatske (Osijek, Varaždin, Đakovo, Virovitica, Vukovar i dr.), prvih filozofskih tiskanih djela i teza od 17. do pol. 19. st. Rezultati te suradnje njihovi su objavljeni katalogi građe u Slavonskom Brodu i Brodskom Posavlju (1980), inkunabula crkvenih ustanova u Hrvatskoj (1988, 1990, 1991). Njihova zajednička suradnja odnosi se i na nove spoznaje o djelima i rukopisnoj ostavštini pisca i povjesničara Franje Glavinića iz 17. st., koji je radio na tiskanju glagoljskih knjiga. O Glaviniću je mnogo pisano, od F. Račkog, M. Breyera, E. Fermedžina, V. Putanca, J. Bratulića, V. Kapitanovića i dr.²⁵

Posebice je značajna Jurićeva suradnja sa članovima znanstvenika Staroslavenskog instituta, paleoslavistima i paleokroatistima na priređivanju i predstavljanju kritičkih izdanja glagoljskih spomenika, čime se upotpunjavaju praznine i neki dosad slabo poznati i neproučeni tekstovi (u tom smislu valja istaknuti velik i neprocjenjiv znanstvenoistraživački opus Vjekoslava Štefanića i njegovih nastavljača, Marije Agnezije Pantelić, Anice Nazor, Matea Žagara, Biserke Grabar, Ivanke Petrović i niza drugih)²⁶. Jurić je tako između ostalog suradnik A. Nazor u izložbi o Zagrebu kao riznici rukopisne i tiskane baštine hrvatskog glagolizma,²⁷ kao i suradnje u izradi kataloga s drugim znanstvenicima, primjerice s Franjom Šanjekom, kulturnim i crkvenim povjesničarom dominikanskog reda,²⁸ u katalogu zbirki inkunabula do-

²³ Z. Posavac, *Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije*, Zagreb, 1993.

²⁴ ib., str. 268.

²⁵ V. zbornik radova o F. Glaviniću, 1989.

²⁶ V. Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, Zagreb, 1960; *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*, I. dio Zagreb, 1969, II. dio 1970; *Hrvatska književnost srednjeg vijeka od XII. do XVI. stoljeća*, PSHK, 1, Zagreb, 1969; v. M. Pantelić, *65 godina vjernosti zavičaju*, »Slovo«, 15–16, 1965, str. 5–18.

²⁷ »Zagreb riznica glagoljice«. Katalog izložbe, Zagreb, 1978.

²⁸ F. Šanjek, *Knjige u Hrvata u vrijeme otkrića tiska*, CCP, VIII, 1984, 14.

minikanskih knjižnica i rukopisne baštine pavlinskih samostana u Hrvatskoj (Lepoglava, Remete i dr.) te drugih redova. Naime posebice su značajni za hrvatsku medijevistiku, humanizam i renesansu njihovi knjižni fondovi ne samo Zagreba nego i Dubrovnika, Gruža, Zadra, Splita, Šibenika, Trogira, Bola na Braču, Staroga Grada na Hvaru, koji čuvaju domaća i strana djela povijesnog, književnog, ali i filozofsko-teološkog i prirodnoznanstvenog usmjerenja, astrološka djela Albumasara u prijevodu Hermana Dalmatina, djela Platona, Aristotela, Averroësa, Augustina, Tome Akvinskog, Boetija, više logičkih djela Savonarole, propovijedi i tumačenja psalama, D. Skota, Sacrobosca, Pica della Mirandole i mnogih drugih. Jurić je popisao i inkunabule kojih danas više nema u nekim knjižnicama, a spomenute su u starijoj literaturi (npr. u Zadru), te su njegovi popisi u tom smislu važni za novu registraciju građe, što olakšava posao mlađim istraživačima.

A. Nazor, jedna od suradnica Š. Jurića i vrsna poznavateljica njegova višegodišnjeg rada i opusa, u svom prilogu njemu u sjećanje, među ostalim njegovim doprinosima ističe kao glavni onaj koji on daje na području hrvatskoga latinizma i inkunabula, »pisaca i anonimnih djela /.../ /.../ u svoj razgranatosti rodova i tematike, /.../ vrlo obilno stvaralaštvo s područja filozofske, teološke, pravne književnosti i drugih društvenih znanosti, vrlo mnogo iz prirodnih i primijenjenih znanosti /.../. Jurić je prvi put u našoj književnoj povijesti na jedno mjesto okupio sve hrvatske pisce latiniste ne samo iz područja »uže Hrvatske« i Dalmacije, Slavonije, Rijeke i Istre, Bosne i Hercegovine, nego i bunjevačke, gradišćanske i moravske Hrvate.«²⁹ Pritom treba istaknuti poseban doprinos Jurićeva istraživanja i otkrića nekih inkunabula, u cijelosti, »dokaza hrvatskih trajnih veza s velikim središtima europske kulture.«³⁰ A. Nazor spominje ovdje i dragocjen podatak o njegovu otkriću nepotpunog primjerka tiskane glagoljske knjižice u Vrbniku na o. Krku, za koji piše kako je »prepoznala da je riječ o rijetkoj knjizi 'Transit sv. Jerolima', tiskanoj u Senju 1508. godine, što se na samom mjestu (u Vrbniku) i potvrdilo.«³¹ Nova proučavanja Anice Nazor o staroj glagoljskoj baštini znatno pridonose proširivanju problematike prvotisaka i povijesti naših najstarijih tiskara, primjerice kulturnopovijesnog značenja senjske tiskare,³²

²⁹ A. Nazor, *IN MEMORIAM Šime Jurić*, »Slovo«, 54–55, 2004–05, str. 222–226, str. 223.

³⁰ *Ib.*, str. 224.

³¹ *Ib.*, str. 226.

³² Već 60-ih godina 20 st. V. Putanec među drugim svojim člancima piše i o predsenjskim tiskarama, »Jadranski zbornik«, 4, 1959–60, str. 64–69.

te donose nova otkrića i jezično-tekstološke obradbe, te podatke o rijetkim glagoljskim inkunabulama u domaćim i stranim samostanima i knjižnicama (Cres, Venecija, Siena).³³

Istražujući desetljećima staroslavensku baštinu na Staroslavenskom institutu u Zagrebu, Marija Agnezija Pantelić, paleografkinja, filologinja i paleoslavistica, pozamašnim je svojim opusom velikog raspona jedna od najzaslužnijih znanstvenica – proučavateljica povijesti hrvatskoglagoljske liturgijske građe, kao što su to obimne studije i analize o povijesnokulturnom značenju srednjovjekovnih kodeksa, Kijevskih i Sinajskih listića, studije o prvoj hrvatskoj inkunabuli iz 1483, ili osvjetljavanje kulturnog djelovanja Blaža Baromića, pisca i tiskara glagoljskih knjiga. Svojim komparativnim analizama tekstova, te radom na transkripciji, transliteraciji i na pretiscima glagoljaških tekstova, misala i dr.³⁴ ostavila je ona poruku budućim istraživačima i znanstvenicima ne propuštajući svagda upozoriti i na zadatke s obzirom na aktualna kulturnopovijesna i duhovna zbivanja i značenje promišljanja odnosa knjige i djela od ranih stoljeća kršćanstva i poslije II. vatikanskog koncila. Ističući karakteristike naših kodeksa, smatra da oni sadrže problematiku koja zadužuje naraštaje mislitelja različitih struka, kako lingvistike, filologije, povjesničara književnosti, kroatistike i slavistike, tako i teologije i filozofije. Ova i druga (u ovom kratkom prilogu nespomenuta) nastojanja i vrijedni prinosi proširuju poznavanje duge prošlosti i povijesnog razvoja domaće knjige i knjižarstva dopunama dragocjenih podataka o našim ličnostima, njihovom životu i opusima od srednjovjekovnih i humanističko-renesansnih razdoblja nadalje.

* * *

Domaće knjižno blago čine i dragocjeni pregledi zbirke knjižnica mnogih naših gradova koje imaju veliku kulturnu vrijednost, one humanističkog Dubrovnika, Splita, Hvara, Šibenika, Trogira, Našica, Zadra, Cavtata, Rovinja, Košljuna i dr., zbirke i katalozi tiskanih djela i rukopisa povijes-

³³ Za znanstvenu i stručnu bibliografiju A. Nazor od 1961. do 2008. v. Zlata Majer, u Zborniku posvećenom A. Nazor, »Slovo«, 56–57, 2005–2007.

³⁴ I. Golub, *Marija Agnezija Pantelić – o sedamdesetpetoj obljetnici života*, »Slovo«, 39–40, 1990, str. 9–18; A. Nazor, *Bibliografija znanstvenih i stručnih radova Marije Pantelić*, ib., str. 18–23.

nog, filozofsko-religijskog, prirodosnanstvenog, književnog, glazbenog, medicinskog, filološkog te pravnog sadržaja. Posebice su u tom kontekstu sačuvani vrijedni primjerci europske filozofijsko-religiozne literature, spisi, djela i komentari Duns Skota, sv. Augustina, Tome Akvinskog, sv. Jeronima, Platona, Aristotela i dr., raskošna domaća izdanja crkveno-liturgijskog sadržaja, primjerice misali, brevijari i evanđelistari, izdanja grčkih i rimskih povjesničara, štoviše i rijetka talijanska izdanja koja su izradili domaći tiskari (tiskar, knjižar i izdavač mnogih i raskošno opremljenih djela staroklasičnih pisaca Dobričević, Dobrić / Boninus de Boninis, Boninus Raguseus) koji predstavljaju vrhunski domet onovremenog tiskarskog umijeća;³⁵ Andrija Paltašić Kotoranin, te osobito glagoljska izdanja Blaža Baromića i senjske tiskare,³⁶ sačuvana izdanja brojnih književnih, književnopovijesnih, govorničkih i lingvističkih djela, kao i djela astronomsko-astrološkog karaktera, pa do onih iz hortikulture, čak i kulinarstva. Proučavanje tiskarskog podrijetla domaćih zbirki i njihovih struktura, uloge stranih tržišta i povezanosti s tiskarskom djelatnošću Europe, dokumentiranost, ukazuje na njihovo značenje, prednosti i specifičnosti s obzirom na usporedbu sa stanjem stranih zbirki u kojima primjerice nedostaju neka glagoljaška izdanja naših autora.

Posebice valja naglasiti neprocjenjivo veliku ulogu koju u tomu imaju navlastito bibliotekari kao čuvari blaga, ili kako ih s pravom shvaća bibliotekar, bibliofil i bibliograf, inkunabulist i pisac plodne, višestruke djelatnosti, Šime Jurić, koji svoj znanstveni i bibliotekarski opus nastavlja na rezultatima pionirskih radova uzora hrvatske historiografije i njegovih predčasnika (F. Fancev, M. Breyer, J. Badalić bili su među ostalim bibliotekari pa i ravnatelji zagrebačke sveučilišne knjižnice, poznavatelji i proučavatelji velike rukopisne i tiskane građe), koji su u osnovi »posrednici između dragocjenosti i istraživača-korisnika«.³⁷

U svom djelu izlaže Jurić eksplicitno i svoje ideje, teorijske postulate i stajališta o ulozi, statusu, djelatnosti i funkciji bibliotekara, ujedno i bibliotekarstva i složenoj njegovoj djelatnosti kao posebnog znanstva, kakvim ga on smatra.

³⁵ Š. Jurić, *O djelovanju Dobrić Dobričevića u Padovi*, »Dubrovnik«, 12, 1969, br. 4, str. 121–126.

³⁶ I. Kukuljević, *Tiskari jugoslavenski*, »Arkiv za povjestnicu jugoslavensku«, I, Zagreb, 1851, str. 124–126.

³⁷ Š. Jurić, »O katalogiziranju srednjovjekovnih i novijih rukopisa«, *Iz Muzeja hrvatske knjige*, op. cit., str. 227.

Uz temeljnu funkciju bibliotekara, prikupljanja, sređivanja i zaštite knjižnog blaga u svrhu identifikacije kulturnog dobra on je ujedno posrednik između znanja i njegovih korisnika.

On je međutim nositelj i ogledalo odnosa čovjeka i knjige, čovjeka od struke, »specijalista« i građe. On je ponajprije čuvar humanističke baštinske tradicije u izvornom njenom smislu, a njegov rad posjeduje epistemološku i kognitivnu dimenziju u pristupu i obradi istraživačkog područja, što su preduvjeti uspješnosti i djelotvornosti njegova »umijeća«. Pod time se podrazumijeva visok stupanj izobrazbe, kulture i stečenog znanja, interesa, duhovnog traženja, inteligencije, stvaralačke znatiželje, analitičke dubine i kreativnosti, vladanje društveno-humanističkim i tehničkim disciplinama. Zatim su to načela otvorenosti, kritičkog odnosa i preispitivanja već utvrđenih činjenica. U tom se poslu danas ukazuje sve veća potreba za objedinjenjem stručnih suradnika i za timskim radom.

Jurićev pojam bibliotekara sadrži u sebi više njegovih »lica« i profesija stručnjaka i znalaca, paleografa, filologa, povjesničara, bibliografa, katalogizatora, bibliofila, enciklopedista i leksikografa, kao što je to bio i on sâm.

Usporedivo s novim profilom bibliotekara današnjeg vremena tehnološke revolucije i telekomunikacijskih tehnika umreženog globalnog Muzeja knjige, nove »tehnologije zvučne knjige«, o čemu primjerice piše H. G. Gadamer, u doba sve sofisticiranijeg znanja i njegovih knjižnih fondova nekadašnji pojam postaje sve upitnijim. Promjene koje su nastupile u dugoj povijesti knjige od vremena prve pojave tiska tematika je koja rezultira različitim teorijskim stajalištima i razinama tumačenja svjetskih stručnjaka o korisnosti i štetnosti dostupnih informacija za pojedinca i za društvo u cjelini, ovisno o načinu korištenja, stupnju znanja i upućenosti modernih internet pirata, o njihovoj sposobnosti razumijevanja i kritičkog odabira. No to su tek neka od pitanja određenog tematskog područja koja zahtijevaju zasebnu analizu.

O izvorima i ishodištima, metodama sveukupnog povijesno-znanstvenog i stručno specijalističkog istraživanja govori Š. Jurić, i to ne samo onog bibliotekarskog nego i povijesti knjige i knjižnica uopće.³⁸ Uz opća pitanja metodološke naravi, lingvističke i filološke metode, katalogiziranja, Jurić daje detaljne stručne opise i obrade rukopisnih zbirki, tog slabo istraženog

---

³⁸ Š. Jurić, *Pregled povijesti knjižnica s prikazom razvoja pisma i knjige*, Zagreb, 1956; Jurićeve dopune – bilješke knjige A. Hessela, *Povijest knjižnica* / prev. Š. Halambek, Zagreb, 1977.

dijela povijesti tiskarstva. Velika, raznolika i važna građa za hrvatsku kulturnu, filozofsku i političku povijest, napose zadarsku, sabrana je u njegovim podacima o kodeksima Vatikanske knjižnice u Rimu urbinskih vojvoda, o djelima iz različitih područja koja donose nove spoznaje o našim ljudima i događajima te pružaju sliku njihova prisustva i djelovanja u stranim sredinama (Herman Dalmatin, J. Dragišić, N. Modruški, F. Petrić, S. Gradić, N. V. Gučetić). O nekima od njih svojevremeno su objelodanili podatke stariji povjesničari F. M. Appendini, F. Rački, K. Horvat, Š. Ljubić.³⁹ Jurić sudjeluje u mnogim znanstvenoistraživačkim projektima, piše obavijesti i enciklopedijske članke o dosad nepoznatim djelima i autorima u Hrvata. U njima se profiliraju i nepoznata i neosvijetljena pitanja širih interdisciplinarnih znanstvenih područja, pomoćnih povijesnih znanosti, od paleografije i njenih kriterija, primjerice komparacije, postanka odnosno provenijencije nekog rukopisa, transkripcijskih sustava i metoda (fonetske, fonološke, transliteracije),⁴⁰ problema njihovih nedostataka odnosno odlika, pitanja kriterija pri njihovu utvrđivanju, podataka o mjestu i vremenu, pisarima (ne uvijek pouzdanih mjerila), sudbine rukopisa i njihovih stručnih opisa, karakteristika djela, stila, jezika, pravopisa, pripadnosti, popisa, prijepisa, do filigranološke (utvrđivanja starosti pisanih spomenika do 13. st. na osnovi vodenih znakova u papiru), u čemu danas još vladaju nesigurnost i neslaganja među stručnjacima, pa do pitanja dubokih kulturnih korijena, fenomena širenja kulturnih dodira i utjecaja i dr. Tu je i kroatistička tematika koja zadire u povijest filozofije, književnosti, znanosti, medicine, povijesti, prava, diplomatike, od najranijih razdoblja medijevistike naovamo.⁴¹ Širina Jurićevog obrazovanja i kulture pokazuje se i u analitičkim komentarima njegovih arhivskih istraživanja u domaćim i stranim bibliotekama (Zadar, Trogir, Šibenik, Hvar, i dr, Italija, Venecija, Napulj, Padova, Vatikan, i dr., Njemačka, Austrija, Mađarska, Francuska, Engleska i dr.).

³⁹ Š. Jurić, *Katalog rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu*, knj. 2, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1993; isti, *Kodeksi Urbinske knjižnice važni za hrvatsku, napose zadarsku povijest*. P.O. Radovi Instituta JAZU, sv. I, 1954, str. 311–331; isti, »Katalog starijih datiranih latiničkih rukopisa koji se čuvaju u pariškim bibliotekama«, *Iz Muzeja hrvatske knjige*, op. cit., str. 253–264.

⁴⁰ Š. Jurić, »Transkripcijske metode i bibliotekarstvo«, *Iz Muzeja hrvatske knjige*, op. cit., str. 185–196.

⁴¹ Š. Jurić, *Zbirka Inkunabula Metropolitanske knjižnice u Zagrebu*, »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, 8, 1962, str. 3–4; isti, *Hrvatske inkunabule*, »Slovo«, 34, 1984, str. 81–110; isti, »Hrvatske inkunabule«, u: *Hrvatska i Europa*, sv. 2, *Srednji vijek i renesansa, XIII–XVI stoljeće*, HAZU, Školska knjiga, Zagreb, 2000, str. 495–524.

U mnogim svojim prilogima istraživanju i obradi naših inkunabula rukovodi se Jurić ne toliko namjerom za vlastitom prosudbom njihove sadržajne vrijednosti, pa i u slučaju kad je riječ o nekim filozofskim djelima autora koji su se u pravilu u 15. st. kretali i djelovali u velikim europskim sveučilišnim središtima. Primjerice se to odnosi na njegove obavijesti o novootkrivenim, nepoznatim imenima, djelima i životu starih hrvatskih humanista i složenim pitanjima koja oni sadržavaju. Riječ je o novootkrivenim inkunabulama, kao što je to primjerice filozofsko-moralistička rasprava o ljudskoj sreći Trogirana Nikole Statilića / Statilius Nicolaus (1500, Venezia), prema Jurićevoj prosudbi humanističkoj kompilaciji uzora antičkoga govornništva i skolastičke filozofije. Ukazujući na njenu neoriginalnost, argumentira on autorov namum za popularizacijom svog rada kroz tiskanu knjigu, u čemu i vidi potrebu njene obrade. Jednako tako ističe potrebu daljeg istraživanja i odgovora na niz pitanja koja stoje pred budućim proučavateljima naše filozofske baštine (primjerice u konkretnom slučaju veze s Marinom Statilićem, pronalazačem trogirskog kodeksa Petronijeve »Trimalkionove gozbe«), posao na istraživanju i afirmaciji domaćega kulturnog blaga 15. st., koji još ni izdaleka nije završen, kako on sam ističe. Drugi je slučaj inkunabula o simoniji hvarskog pisca Šimuna Dalmatinca / Simon da Liesina (1486, Venezia), njegova četvrta inkunabula, koju Jurić stručno opisuje i prosuđuje. Ističe Jurić kako još predstoje istraživanja dosad nepoznatih izdanja mnogih autora.⁴²

On je također pronašao i neke druge inkunabule i nepoznata latinska djela (npr. Trogirana Jakova Dragača / Jacobus Dragaccius i Nikole Statilića, Korčulanina Luke Tolentića, Frana Lucijana Gundulića), koja još čekaju dalja istraživanja i znanstvene prosudbe. S interesom, pomnom pažnjom i ljubavlju skuplja on sustavno godinama hrvatsku rasutu baštinu, bilježeći otkrića u istraživanju života i djela hrvatskih humanista i njihova trajna značenja u hrvatskoj društvenopovijesnoj, kulturnoj, znanstvenoj pa i filozofskoj prošlosti povijesti humanizma, ali i njihovu aktualnost. Primjerice o Ivanu Gazuliću / Gjino Gazulli, jednom od dubrovačkih humanista i diplomata, i između ostalog najznamenitijeg astrologa 15. st. Jurić donosi dragocjene i još uvijek najpotpunije podatke.⁴³ Navedimo i korisnu građu

⁴² Š. Jurić, »Dvije nove hrvatske inkunabule«, u: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, IV, Hvar, 1974, str. 32–40.

⁴³ Š. Jurić, *Prilozi biografiji Ivana Gazulića*, »Anali Historijskog instituta u Dubrovniku«, VIII-IX, Dubrovnik, 1962, str. 447–479. O Gazulićevom astrološkom radu, v. Žarko Dadić u njegovoj knjizi *Egzaktne znanosti hrvatskoga srednjovjekovlja*, Zagreb, 1991, str. 121–131, s osvrtom na domaću i stranu literaturu, ističući pritom pionirski rad Š. Jurića.

i vrela za biliografiju Franje Nigera koji sadrže Jurićev dosad najopsežniji popis njegovih izdanja, tiskopisa i rukopisa uz analizu njegovih djela i pitanja koja ona otvaraju.⁴⁴ Popisujući djela s različitih područja Nigerova bavljenja – prirodnoznanstvena problematika, govorništvo, pjesništvo, epistolografija, gramatika, koje proučava u talijanskim i austrijskim bibliotekama (Vatikanski latinski kodeksi, Milano, Modena, Padova, Venecija, Beč), Jurić se osvrće na njihovu vrijednost i razloge onovremenog velikog broja izdanja, na vrijedne podatke povijesne naravi, ali i dvoumica s obzirom na biografske podatke iz njegove »Autobiografije«, aporija između Nigerovih tumačenja događaja i povijesnih činjenica. Jurićeve prve informacije očekuju daljnja znanstvena proučavanja i vrednovanja, što se posebno odnosi na njegov enciklopedijski zbornik »Cosmodystychia« ili »De mundi miseria« koji broji 697 listova, kao i na njegovu korespondenciju u rukopisima na pergameni i ilustriranim raskošnim minijaturama.

U ovom tematskom kompleksu ističu se i Jurićeve rasprave o D. Dobričeviću⁴⁵ i Frani Petriću.⁴⁶

Prilikom izdavanja »Nove sveopće filozofije« Frane Petrića 1979. g. u dvojezičnom izdanju, latinskom i hrvatskom, ujedno prvom prijevodu na jednom modernom jeziku, Š. Jurić na osnovi vlastitih domaćih i stranih arhivskih istraživanja, sačuvanih registara glagoljski pisanih, iznosi važne podatke o imenu creskog renesansnog mislitelja (o grafiji njegova prezimena do danas vladaju različita mišljenja), rodoslovnom stablu, obitelji, životu, životnim nedaćama i djelu u kojemu će se, drži Jurić, one odraziti i suodrediti njegov svjetonazor i duhovni profil.

* * *

Rođen u Sinju 18. svibnja 1915. g. svoj studij i diplomu (1940) klasičnih jezika, književnosti, povijesti starog vijeka i filozofije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu dopunja Š. Jurić tečajem bibliotekarstva

---

⁴⁴ Š. Jurić, »Humanist Franjo Niger«, *Iz Muzeja hrvatske knjige*, Zagreb, 2000, str. 73–106.

⁴⁵ Š. Jurić, »O djelovanju Dobrića Dobričevića u Padovi«, *Iz Muzeja hrvatske knjige*, op. cit., str. 50–60.

⁴⁶ Š. Jurić, »Nekoliko riječi o Frani Petriću uz latinsko i hrvatsko izdanje njegova djela »Nova de universis philosophia« – »Nova sveopća filozofija«, Zagreb, 1979, *Iz Muzeja hrvatske knjige*, op. cit., str. 111–122.

(1946–47) te paleografsko-arhivističkim tečajem pri hrvatskoj Akademiji (1951). Bio je gimnazijski profesor u Zagrebu i u Bolu na Braču, kustos Arheološkog muzeja u Zadru gdje je sudio muzejsku građu u Sv. Donatu i zbirke iz Obrovca, te radio na rekonstrukciji građe iz Italije i Njemačke koja je odnesena iz Zadra. Neko je vrijeme bio upravitelj Naučne biblioteke u Puli (1950). G. 1957. postiže zvanje znanstvenog suradnika. Svoju je djelatnost usmjerio radu na istraživanje i proučavanje hrvatske kulturne i duhovne povijesti, posebice domaće višestoljetne knjižne i rukopisne baštine, javnih, državnih i samostanskih crkvenih fondova, nerijetko i njihova rekonstruiranja. Od 1946, kad postaje voditeljem Odjela starih i rijetkih knjiga i rukopisa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sve do umirovljenja 1979. Š. Jurić ostavio je značajan i dalekosežan prinos hrvatskoj kulturnoj baštini. Za taj svoj doprinos, posebice za hrvatski latinizam i inkunabulistiku, nagrađen je nagradom HAZU (1995) i »Judita« Dana Hrvatske knjige (2001). Umire u Zagrebu, 27. listopada 2004.

Svoj životni i radni vijek posvetio je Jurić standardizaciji opisa velike rukopisne građe i njenu kritički utemeljenu pristupu, metodi sređivanja i katalogiziranja trezorske građe, posebice rukopisa NSKZ koje objavljuje u šest svezaka (Zagreb, 1991–2000), i na reorganizaciji ove naše značajne kulturne ustanove, brinući se i o nabavci kapitalnih domaćih i stranih djela te na popisu knjižnih fondova i arhiva, skupljanju rukopisa (M. Marulića, M. P. Katančića, I. Kukuljevića i dr.), korespondencija i ostavština (Dimitrije Demeter, obitelj Zrinski, Fran i Vladimir Mažuranić, Franjo Fancev, Ivan Esih i dr.), izradbi pregleda bibliografija i kataloga i one rijetko dostupne pa i nepoznate građe.⁴⁷ Značajan je Jurićev rad na izradi hrvatske retrospektivne bibliografije (kojim od 1947. nastavlja rad M. Brejera), te njegova kapitalna znanstvena bibliografija hrvatskih latinista u tri knjige: *Iugoslaviae scriptores Latini recentioris aetatis*, pars I., *Opera scriptorum Latinorum natione Croatarum usque ad Annum MDCCCLXVIII typis edita. Bibliographiae fundamenta. T.I. Index alphabeticus, Zagrabiae, 1968; T.II. Index systematicus, 1971; Additamentum I., 1982. g.; s više od 5000 podataka djela hrvatskih pisca latinista, objavljena u nas (Slavonija, Dalmacija, Rijeka, Istra, gradišćanski, bunjevački, moravski Hrvati) i u inozemstvu, bibliografija od početka tiskarstva do 1848. Od njegovih brojnih znanstve-*

⁴⁷ Š. Jurić, *Rukopisna građa u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu koja se tiče Istre, Kvarnerskih otoka, Hrvatskog primorja, Podgorja i Gorskog kotara*, »Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu«, sv. XXIII, Pazin-Rijeka, 1980, str. 215–223.

no-stručnih radova i rasprava o povijesti knjige, posebice hrvatske,⁴⁸ te hrvatske kulturne povijesti valja izdvojiti i njegove tematske bibliografije te objavljene građe za bibliografiju starijih naših mislitelja (Matija Frkić / Ferchius, Josip Zanchi, Antun Vrančić i dr.).⁴⁹ Upravo njegovom su zaslugom otkrivena neka djela, primjerice Marka Marulića (*De Veteris Instrumenti viris illustribus*) te Fausta Vrančića, šibenskog polihistora 16. i poč. 17. st., skrivena pod pseudonimom Yustus Verax Sicensus, »Etika« i »Logika«, ukazujući na razlike u izdanjima iz 1610. i 1616, odnosno preradbe (u »Logici« i pojašnjavajući razloge za to).⁵⁰ Jurić spominje po prvi put i niz hrvatskih starijih pisaca koji nisu spominjani u domaćoj historiografiji, a za mnoge latiniste donosi cjelovite bibliografije.

* * *

Aktualnost filozofske predaje domaćih latinista i humanista i kulturne baštine u Hrvata sadržane u Jurićevim biobibliografskim pregledima vezanim uz imena i djela Hermana Dalmatina, Nikole Modruškog, Jurja Dragišića, Benedikta Benkovića, Ivana Stojkovića, Andrije Jamometića i mnogih drugih, potvrđuju dalje istraživači i proučavatelji koji rade nastavljajući na temeljima, smjeru i zadacima koje je naznačio i sam Jurić. Rezultate istraživanja i proučavanja hrvatske filozofske baštine, kodikološke obrade, analize i prosudbe građe latinskih filozofskih rukopisa i djela objavljuju djelatnici i suradnici zagrebačkog Instituta za filozofiju u posebnim izdanjima, knjigama, monografijama, te građi, studijama i člancima u svojem časopisu »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, koji izlazi kontinuirano od 1977. g. u tematski-sadržajno i problemski širokom rasponu razdoblja, pojava, pisaca i djela – o filozofskim rukopisima na latinskom jeziku, o prirodno-filozofskim i prirodno-znanstvenim tekstovima čuvanim u domaćim dominikanskim, franjevačkim, pavlinskim, isusovačkim samostanima, o srednjovjekovlju u filozofskom obzoru, o najstarijim hrvatskim prijevodi-

---

⁴⁸ Š. Jurić, *Pet stoljeća knjige u Slavanskom Brodu i brodskom Posavlju*, s Vatroslavom Frkinom, Slavonski Brod, 1983.

⁴⁹ Š. Jurić, *Građa za bibliografiju Markantuna De Dominisa*, »Encyclopaedia moderna«, 2, 1967, 5–6, str. 133–140; isti, *Djela Matije Vlačića Ilirika u knjižnicama Socijalističke Republike Hrvatske*, izložba, Zagreb, 1975; isti, *Problematika bibliografije djela Matije Vlačića*, »Istra«, 14, 1976, 6–7, str. 35–40.

⁵⁰ Š. Jurić, *Nepoznata izdanja »Logike i etike« Fausta Vrančića*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 7–8, 1978, str. 289–294.

ma (»Lucidar«, T. Akvinski i dr.) i arhivskim podacima, priložima biografija o povijesti školstva, o kulturnom, prosvjetnom djelovanju crkvenih redova i učilišta, rukopisnim ostavštinama, o recepciji filozofije. Odnosi se to i na nove spoznaje, uvide i stajališta kao i zadatke, u složenim i još u mnogočem otvorenim pitanjima, primjerice filozofske terminologije, periodizacije i sl. Novi se rezultati odnose i na proučavanja osoba i djela starijeg, ali i novijeg razdoblja, od latinista humanista, razdoblja srednjovjekovlja, humanizma i renesanse, baroka, prosvjetiteljstva i nadalje, na nova otkrića i nova čitanja (Herman Dalmatin, Nikola Modruški, Benedikt Kotruljić, Juraj Dubrovčanin, Juraj Dragišić, Matija Vlačić, Faust Vrančić, Federik Grisogono, Pavao Skalić, Frane Petrić, Nikola V. Gučetić, Miho Monaldi, Markantun de Dominis, Matija Frkić, Rudjer Josip Bošković, da navedemo samo neke od mnogih). Pritom se ukupnost istraživanja i proučavanja hrvatske kulturne i duhovne povijesti ne svodi na puku kronologiju činjenica, na faktografiju, nego na razumijevanje prošlosti, na sam smisao i svrhu bavljenja njome, razumijevanje povijesnosti i povijesnoga mišljenja.

Noviji naraštaji kulturnih povjesničara nastavljaju tragom Franje pl. Markovića, začetnika hrvatske filozofijske historiografije. Povjesničari hrvatske filozofije slijede njegovu koncepciju filozofije kao izraza svijesti o osebnosti i samobitnosti jednog malog naroda koji svojim mišljenjem i visokom kulturnom razinom već od svojih početaka stoji uz bok velikih europskih kulturnih središta, osiguravajući sebi time trajno povijesno mjesto. Pokazuje to upravo put i sudbina hrvatske knjige. Istraživači i povjesničari hrvatske filozofije koji šire horizonte promišljajući i problematizirajući fenomen povijesti, njenu narav i dimenzije, posebice vezane uz istraživanje početaka filozofijskog rada u Hrvata, smatraju i samu filozofiju »povijesnim trajanjem posebne vrste« poput Krunoslava Krstića,⁵¹ kako to u svojim razmišljanjima o povijesnom iskustvu, štoviše »instinktu«, izvodi, definira, i na filozofijskoj baštini opiruje spomenuti filolog, lingvist, leksikograf, enciklopedist, neko vrijeme i bibliotekar i arhivist u Zadru. Ovaj historiograf hrvatske filozofije, autor brojnih i temeljnih enciklopedijskih članaka o latinitetu kod Južnih Slavena i hrvatskim latinistima, sustavno prikupljajući crkvenopovijesnu i filozofsku dokumentarnu građu, ostavio nam je svoje poimanje povijesti kao neophodne predradnje svakog ozbiljnog kritičkog proučavanja, pa tako i filozofije. Pišući o istraživanju početaka filozofskog rada u hrvatskim krajevima i o baštinjenoj tradiciji, kaže on: »Prije nego što je u egzaktnom smislu historija,

⁵¹ Razgovor Zlatka Posavca i Krunoslava Krstića *O filozofijskoj baštini u Hrvata*, »Hrvatski tjednik«, 3, 30. IV. 1971, str. 16.

može biti, da se slikovito izrazim, arheološko». ⁵² Povijesno iskustvo smatra Krstić (što je ujedno ne samo stajalište Š. Jurića, nego i temelj njegovih inicijativa i poticanja drugih da nastave njegovim putem), očitovanjem ljudske težnje integralnog čovjeka u, kako on to kaže, »svevremenoj sadašnjosti«, afirmirajući time svoje shvaćanje žive prošlosti i aktualnosti tradicije. Pišući o kulturnoj samobitnosti Hrvata piše Krstić sredinom 20. st. i o putovima hrvatske knjige, ⁵³ o riznici hrvatske kulture, od tragova pismene predaje, razdoblja srednjovjekovlja pa do novijeg vremena. ⁵⁴

Tragajući za velikim datumima hrvatske povijesti o prvim filozofskim učilištima i filozofskoj baštini noviji autori pružaju dragocjene i nove nepoznate obavijesti i dokumentarnu građu.

Osebužno mišljenje o povijesti i mnogobrojnim povijesnim fasetama, u širokom interdisciplinarnom rasponu opseznoga svoga opusa daje povjesničar biomedicinskih znanosti Mirko Dražen Grmek, erudit, hrvatski i svjetski povjesničar i filozof znanosti. Istražujući temelje, razdoblja, pojave i ličnosti hrvatske filozofske baštine, ostavio je on značajan doprinos i zasluge za filozofsku historiografiju i za povijest znanosti svojim radovima o nepoznatim i rijetko dostupnim imenima najranijeg razdoblja hrvatske filozofije, o Hrvatima u vrijeme narodnih vladara (Gottschalk, H. ibn Šaprut), proučavanjem i analizama rijetkih povijesnih izvora, arhivskih istraživanja starih kronika, rukopisa i nekih prvih hrvatskih izdanja, u Hrvatskoj i inozemstvu (F. Grisogono, G. Gazulić / G. Gazulli, G. Baglivi, S. Gradić, F. Vrančić, M. Getaldić, R. J. Bošković i dr.) ⁵⁵ Zalažući se za ideju prožimanja prirodnih i humanističkih znanosti, epistemologije, povijesti, filologije, književnosti i kulture, ne propušta on pritom upozoravati na opasnosti koje prijete istraživaču i historiografu u njegovu pristupu, na potrebu opreza od generaliziranja, ali i specijaliziranja, historiografskih konstrukcija, zaključivanja i dr. U tom smislu ispravlja on pogrešne tvrdnje ranije historiografije i ukazuje na udio hrvatskih mislilaca i znanstvenika u općoj povijesti ideja, u duhovnoj povijesti.

---

⁵² K. Krstić, *Počeci filozofije u Hrvatskoj*, u: *Hrvatska filozofija u prošlosti i sadašnjosti*, Zbornik iz 1968. godine, prir. Z. Posavac, Zagreb, 1992, str. 79.

⁵³ K. Krstić, *Slavni put hrvatske knjige*, »Hrvatski narod«, 3, 1095, 1944.

⁵⁴ M. Švab, *Građa za bio-bibliografiju Krunoslava Krstića – u povodu 90-godišnjice rođenja*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 41–42, 1995, str. 315–334.

⁵⁵ M. D. Grmek, *Rukovet starih medicinskih, matematičko-fizičkih, kemijskih i prirodoslovnih rukopisa sačuvanih u Hrvatskoj i Sloveniji*, »Rasprave i građa za povijest nauka«, JAZU, Zagreb, 1963, knj. 1, str. 259–342.

Ovima se pridružuju brojna istraživanja, otkrića, studije i analize i drugih domaćih, ali i stranih autora, popisivača zbirki knjižnih fondova, ne samo filozofijske struke, nego i primjerice crkvenih povjesničara, kroatista, slavista, lingvista, klasičnih filologa, muzikologa, veza, odnosa pa i podudarnosti hrvatske tradicije i europskog i srednjoeuropskog ozračja u znatnosti, ali i književnosti od najranijih početaka glagoljaštva do 20. st. (Tommo Vereš, Emanuel Hoško, Serafin Hrkać, Stjepan Krasić, Zlatko Posavac, Žarko Muljačić, Mijo Korade, Ante Sekulić, Antun Slavko Kalenić, Darko Novaković, Dunja Fališevac, Bratislav Lučin, Ennio Stipčević, od stranih mnogi autori od Giuseppea Prage do Branka Franolića).

* * *

Otvorena pitanja i zadaci koje je Šime Jurić svojim znanstvenoistraživačkim rezultatima i cjelokupnom svojom »summom Iter Croaticum«, da je tako nazovemo, poput našeg Paula Oskara Kristellera, sabrao, sebi postavio i na njih metodološki i kritički upozorio naraštaje današnjih i budućih proučavatelja hrvatske kulturne i duhovne baštine, ostaju trajno poticajni i stvaralačko djelotvorni za razvoj buduće svijesti o svoj širini njihove materijalne i duhovne dimenzije, svijesti o povijesnosti ljudskog mišljenja kao preduvjeta i osnove zbiljskog ljudskog postojanja. Pišući o potrebi čuvanja, zaštite knjige, riznice kulturnog i duhovnog blaga jednog naroda, govori on o položaju i sudbini knjige kao slici vremena, o kulturnim pljačkama, otuđenjima i stradanjima knjižnica, arhiva, spomeničke baštine, o onome za što je M. D. Grmek u najnovijoj ratnoj prošlosti hrvatskog naroda (na čijoj je strani i sam aktivno sudjelovao) stvorio nov termin: »memoricid«. Mnoge teškoće u radu s kojima se on za života susretao nastavljaju se. Još je mnoštvo nedovršenih arhivskih istraživanja domaćih i stranih fundusa, sređivanja građe, inventarizacije, tipologije i opisa dokumenata, objelodanjenja, izdavanja vrela, neadekvatnih procjena, potreba za izradom kritičkih izdanja. Temelji koje je Š. Jurić postavio i velikom radnom energijom obogatio ostaju trajno ugrađeni u našu kulturnu povijest. Ishodišta znanstvenog istraživanja ostaju osnovom i glavnim planom sveukupnog bavljenja kako nam Jurić svojim sustavnim radom i obvezujućim djelom kao blago daje i daruje kao onima koji ga svagda postaju svjesni i dalje čuvaju, a za koji je on dobio i najviša priznanja i nagrade, posljednja nagrada 2001. g. »Judita« za knjigu »Iz Muzeja hrvatske knjige«.

IZBOR IZ LITERATURE

J. Badalić, *Il libro croato attraverso i secoli*, Zagreb, 1942.

Isti, *Popis inkunabula u Hrvatskoj*, Zagreb, 1950.

Isti, *Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 1952.

J. Bratulić, *Značenje glagoljice u kulturi hrvatskoga naroda u Istri*, u: *Istra u umjetnosti i znanstvenim disciplinama od XV. do XVIII. stoljeća* (zbornik radova), Zagreb, 2005, str. 135–145.

M. Breyer, *Prilozi povijesti dubrovačkog tiskarstva*, Zbornik posvećen M. Rešetaru, Zagreb, 1931.

M. Brlek, *Rukopisi knjižnice Male braće u Dubrovniku*, I, Zagreb, 1952.

D. Budiša, Šime Jurić, »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, XXIV, 1–4, 1979–1980, str. 313–319 (s popisom radova od 1950. do 1983).

E. Fermendžin, *Listovi o izdanju glagolskih crkvenih knjiga i drugih književnih posloviha u Hrvatskoj od god. 1620–1648*, »Starine JAZU«, knj. 24, 1891, str. 1–40.

B. Franiolić, *Works of Croatian Latinists Recorded in the British Library General Catalogue* (2. proš. izd.), Zagreb-London-New York-Toronto-Sydney, 1998.

V. Frkin, Š. Jurić, *Glavinićeva tiskana djela i rukopisna ostavština u knjižnicama Hrvatske*, u: *Zbornik radova o Franji Glaviniću*, JAZU, Zagreb, 1989, str. 133–142.

V. Frkin, *Hrvatska filozofska tiskana djela i teze od 17. do polovice 19. stoljeća u samostanskim knjižnicama »Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda«*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 39–40, 1994, str. 211–216.

B. Fučić, *Glagoljska epigrafika*, Zagreb, 1982.

M. D. Grmek, *Hrvati i sveučilište u Padovi*, Ljetopis JAZU, knj. 62, 1957, str. 333–354.

Isti, *Rukovet starih medicinskih, matematičko-fizičkih, astronomskih, kemijskih i prirodoslovnih rukopisa sačuvanih u Hrvatskoj i Sloveniji*, »Rasprave i građa za povijest nauka«, JAZU, Zagreb, 1963, knj. 1, str. 259–342.

Isti, *Arhivski podaci o doktorskoj promociji zadarskog učenjaka Federika Grisogona* (građa), »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 21–22, 1985, str. 97.

Isti, *Dva filozofa, Gottschalk i Hasdai ibn Šaprut, o Hrvatima u vrijeme narodnih vladara*, ib., 39–40, 1994, str. 435–448.

A. Hessel, *Povijest knjižnica. Pregled od njihovih početaka do današnjih dana*, Zagreb, 1977. (prev. Š. Halambek, bilj. uz tekst: Š. Jurić).

K. Horvat, *O Vatikanskom arhivu*, Zagreb, 1906.

Isti, *Glagolitica Vaticana. Nekoliko prinosa glagolskim spomenicima, što se čuvaju u Rimu*, »Starine JAZU«, knj. 33, 1911, str. 506–536.

F. E. Hoško, *Škole hrvatske franjevačke provincije Sv. Ladislava (1613–1783), prilog povijesti hrvatske filozofije i teologije u 17. i 18. stoljeću*, Zagreb, 1968. (izvadak iz doktorske disertacije, umnožen ciklostilom).

S. Hrkać, *Filozofijski rukopisi na latinskom jeziku franjevačke biblioteke u Kraljevoj Sutjesci* (građa), »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 7–8, 1978, str. 257–278.

Isti, *Fojnički filozofijski rukopisi na latinskom jeziku* (građa), ib., 15–16, 1982, str. 125–166.

Isti, *Cursus triennalis universae philosophiae Aristotelico-Scotisticae, auctore p. Antonio Xderich* (građa), 29–30, 1989, str. 193–199.

Isti, *Introductio in universam Aristotelis philosophiam Dubrovčanina Blaža Šimića* (građa), 31–32, str. 211–218.

Isti, *Philosophia manuscripta fra Franje Marušića, Mostarca* (građa), 45–46, 1997, str. 185–202.

Isti, *Metaphysica p. Antonii Xderich* (građa), 53–54, 2001, str. 231–285.

Isti, *Summulae sive Logica parva P. Antonii Xderich* (građa), 57–58, 2003, str. 303–386.

Isti, *Tractatus brevis in libros Aristotelis de mirabili mundo coelique machina P. Antonii Xderich a Vinkovacz* (građa), 59–60, 2004, str. 175–235.

J. Jelenić, *Biobibliografija franjevac Bosne Srebreničke*, Zagreb, 1925.

Š. Jurić, *Kodeksi Urbinske knjižnice važni za hrvatsku, napose zadarsku povijest*, u: »Radovi Instituta JAZU«, sv. 1, Zagreb, 1954, str. 311–331.

Isti, *O inkunabulistici i njezinim zadacima u Hrvatskoj*, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, god. VI, 1960, br. 1–2, str. 1–37.

Isti, *Iugoslaviae scriptores Latini recentioris aetatis. Pars. I. Opera scriptorum Latino-rum natione Croatarum usque ad Annum MDCCCXLVIII typis edita. Bibliographiae fundamenta. T.I. Index alphabeticus*, Institutum historicum Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium, Zagrabiae, 1968; T. II. *Index systematicus*, 1971; *Additamentum I*, Zagrabiae, 1982.

Isti, *Građa za bibliografiju Markantuna de Dominisa*, u: *350-godišnjica »De Republica ecclesiastica« Marka Antonija de Dominisa*, »Encyclopaedia moderna«, god. II, 5–6, 1967, str. 133–140 (s popisom autora, prevodilaca i izdavača).

Isti, *Dvije nove hrvatske inkunabule*, u: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, IV, Hvar, 1974, str. 32–40.

Isti, *Pregled povijesti knjižnica s kratkim prikazom razvoja pisma i knjige*, Zagreb, 1956.

Isti, *Humanist Franjo Niger*, u: *Senjski zbornik*, Senj, 1975, str. 285–296.

Isti (i V. Frkin), *Pet stoljeća knjige u Slavonskom Brodu i Brodskom Posavlju* (katalog izložbe), Slavonski Brod, 1983.

Isti, *Inkunabule u zadarskim knjižnicama*, Zadar-Zagreb, 1985.

Isti, *Hrvatske inkunabule*, »Slovo«, 34, 1984, str. 81–110.

Isti (i F. Šanjek), *Katalozi inkunabula crkvenih ustanova u Hrvatskoj. II. Zbirka inkunabula dominikanskih knjižnica u Hrvatskoj*, »Croatica Christiana Periodica«, IX, 15, 1985, str. 123–199.

Isti, *Katalog rukopisa Nacionalne i Sveučilišne biblioteke u Zagrebu*, knj. 1, Zagreb, 1991; knj. 2, Zagreb, 1993; knj. 3, Zagreb, 1994; knj. 4, Zagreb, 1997; knj. 5, Zagreb, 1997; knj. 6, Zagreb, 2000.

Isti (i P. Knezović), *Blago knjižnice Kačićeva samostana u Zaostrogu. Inkunabule i rijetke knjige XVI. st.*, Split-Zaostrog, 1999.

Isti, *Hrvatske inkunabule*, u: *Hrvatska i Europa, Kultura, znanost i umjetnost*, sv. II, *Srednji vijek i renesansa (XIII–XVI. stoljeće)*, HAZU, Zagreb, 2000, str. 495–524.

Isti, *Iz Muzeja hrvatske knjige. Izbor književnih i kulturno-povijesnih rasprava, bibliografskih i bibliotekarskih članaka i prikaza knjiga*, Zagreb, 2000.

H. G. Jurišić, *Izobrazba i nastava, te djela s područja filozofije u Franjevačkoj Provinciji Presv. Otkupitelja od 1918. do 1992*, ib., 37–38, 1993, str. 267–288.

A. S. Kalenić, *Rasprava o bitima Hermana Dalmatina u novootkrivenima Colkerovim arcima*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 39–40, 1994, str. 37–46.

V. Kapitanović, *Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII*, »Antonianum«, 67, 1992, str. 240–304.

Isti, *Latinski filozofski rukopisi u franjevačkoj knjižnici u Makarskoj (građa)*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 35–36, 1992, str. 201–245.

Isti, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj*, Makarska, 1993.

Isti, *Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1669.–1825.)*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 39–40, 1994, str. 157–199.

Isti, *Filozofsko učilište u Živogošću (1748–1772) i rukopisni priručnici u franjevačkoj knjižnici (građa)*, ib., 45–46, 1997, str. 203–217.

Isti, *Filozofsko učilište i rukopisi u franjevačkom samostanu Gospe od zdravlja u Splitu, 1748–1826 (građa)*, ib., 53–54, 2001, str. 287–320.

Isti, *Franjevačko pokrajinsko učilište i rukopisi u Sinju do austrijske reforme školstva (građa)*, ib., 65–66, 2007, str. 89–124.

Isti, *Visovački školski priručnici XVI. – XVIII. stoljeća*, »Visovački zbornik«, Visovac, 1997, str. 309–328.

R. Katičić, *Što nam znači povijest*, u: *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knj. 161, Zagreb, 1984, str. 396–408.

Isti, *Zapisi s izvorišta*, ib., str. 408–419.

Isti, *Na ishodištu*, Zagreb, 1994.

Isti, *Litterarium studia. Književnost i naobrazba ranoga hrvatskog srednjovjekovlja*, Zagreb, 1998.

A. S. Kovačić, *Biobibliografija franjevaca Bosne Srebrene*, Sarajevo, 1991.

K. Krstić, *Knjige iz Marulićeve knjižnice u zadarskom Državnom arhivu*, »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, 4, 1950, str. 281–288.

R. Lopašić, *Prilozi za poviest Hrvatske XVI i XVII. vieka iz štajerskoga zemaljskoga arhiva u Gradcu*, »Starine JAZU«, knj. 17, 1885, str. 151–231; knj. 19, 1887, str. 1–80.

H. Morović, *Bibliografska nastojanja Inocencija Čulića*, »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, (16) 1970, 3/4, str. 117–129.

V. Mošin, *Pitanje generalnog kataloga svih starijih slavističkih, naročito južnoslavenskih rukopisa*, u: *Ivšićev zbornik*, Zagreb, 1963, str. 271–279.

A. Nazor, *Zagreb-Riznica glagoljice* (katalog izložbe; suradnik: Š. Jurić), Zagreb, 1978.

Ista, *In memoriam: Šime Jurić*, »Slovo«, 54–55, 2004–05, str. 222–226.

Ista, *Knjiga o hrvatskoj glagoljici. »Ja slovo znajući govorim...«*, Zagreb, 2008.

Z. Posavac, *Estetika u Hrvata. Istraživanja i studije*, Zagreb, 1986.

Isti, *Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije*, Zagreb, 1993.

Isti, *Kruno Krstić kao istraživač i povjesnik hrvatske filozofije*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 43–44, 1996, str. 267–307.

F. Rački, *Istraživanja u pismarah i knjižnicah dalmatinskih*, »RAD JAZU«, knj. 26, 1874, str. 153–188.

A. Sekulić, *Filozofska baština hrvatskih podunavskih pisaca XVIII. stoljeća*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 7–8, 1978, str. 225–249.

Isti, *Učilišta i filozofski spisi u hrvatskom Srijemu tijekom XVIII. stoljeća* (građa), ib., 37–38, 1993, str. 289–310.

Isti, *Srednja i visoka učilišta hrvatskih pavlina* (građa), ib., 43–44, 1996, str. 327–342.

A. Stipčević, *Povijest knjige*, Zagreb, 1985.

F. Šanjek, *Knjige u Hrvata u vrijeme otkrića tiska*, »Croatica Christiana Periodica«, VIII, 14, 1984, str. 213–224.

M. Švab, *Građa za bio-bibliografiju Krunoslava Krstića – u povodu 60-godišnjice rođenja*, »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, 41–42, 1995, str. 315–334.

G. Valentinelli, *Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro*, Zagabria, 1855.

Isti, *Supplementi al saggio bibliografico della Dalmazia e del Montenegro*, Zagabria, 1862.

M. Vanino, *Povijest filozofijske i teologijske nastave u Isusovačkoj akademiji u Zagrebu 1633–1773*, Zagreb, 1930.

Isti, *Isusovci i hrvatski narod*, I, II, (sv. 1, Filozofija), Zagreb, 1969, str. 141–147.

FROM THE TREASURES OF CROATIAN BOOKS.
ŠIME JURIC'S CONTRIBUTIONS TO PHILOSOPHICAL
AND CULTURAL-HISTORICAL HISTORIOGRAPHY

Summary

After a brief historiographical survey of some of the basic tenets, endeavors, and results of Croatian cultural and philosophical heritage, the paper analyzes the aspects of Šime Jurić's (Sinj, May 18, 1915 – Zagreb, October 27, 2004) ample work. A bibliographer, librarian, and a bibliophile, he was particularly active doing research in and discovering, listing, and interpreting the unknown manuscripts and literary heritage in many domestic and foreign public and private libraries, as well as in the libraries belonging to various religious orders. Following the historical development of Croatian books, literacy, printing, and booktrade, from the most ancient Glagolitic medieval times to the more recent periods, raising numerous technical and methodological questions, many of them still unanswered, Jurić's opus and his critical warnings and remarks concerning this basically scientific discipline indebted the future researchers of a wide scientific profile: historians, philologists, linguists, Croatologists, Croatists, historians of culture, philosophy, art, and of the Catholic Church. The paper is aimed to identify Jurić's place in Croatian 20th century historiography.

Key Words: Croatian historiography, cultural history, philosophy, philology, Glagolitics, medieval history, Latinism, modern age, Šime Jurić